1111
L. V.6

ՄԵՂՏՈՐ

ՄԵՃՄՈՒԱՅԸ ՄԵՊԱՀԻՍԻ ՄԻՒՖԻՏԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ. 1886 ՅՈՒՆՎԱՐ ՆՕՄԷՐՕ 1

ԻՖԱՏԷՒ ՄԷՐԱՄ

Մարպուռաքը ինսան ճինսինե նէ՛ տէրէճէ ազիմ խըզմէրլէր իյծա էքտիյինի բարիֆլէ բաբվիլի քէլամա հաճէք եօգ տուր :

Միլլէքիմիզտէ տախի քիքապ վէ դազէքալարը բաղպէքինին կէջմիշէ նիսպէքէն, շիմտի արքմազտա պուլունտուղու մուճիպի բէշէքքիւր պիր քէյֆիյէք օլուպ՝ շու հալտէն ճէսարէք ալարագ մարպուռաք վասիքասըլըլա ճիւզի պիր խըզմէքտէ պի՛զ իյծա էքմիշ օլալըմ տէյու, շու բիսալէնին նէշրինե միւպաշէրէք էյլէտիք :

Մագսէտիմիզ պու եօլտա մատտի պիր մէնֆաաք հասըլ էքմէք տէյիլ, վէ բախմին օլունան փէք ճիւզի հասըլաքը տախի զաքէն պիր մէքքէպէ այիտ տիր :

Ասըլ մագսէտ իսէ՝ էհալիմիզին ումում բազըմընա մախսուս վէ միւգբազի օլան մալիւմաք վէ էֆքէար բա՛միմի օլուպ՝ մէճմուամըզտա տէրմ օլունաճագ պէնտլէր՝ վէզայիֆի տինիյէյ, ճախլազը համիտէյ, բէրպիյէյի զաքիյէյ վէ իտարէի պէյքիյէյ տայիր պանսլար օլաճագ, վէ արա սըրա բունաֆիյէլէր, նասիհաթլար, միւֆիտ հիքէայէլէր, բարիխլէր վէ բէրճէմէյի հալլէր տախի տէրմ էտիլէճէք, քէզալիք ումումուն իսքիֆատէսինե միսնասիպ օլտուղու բազտիրտէ՝ քիւրքմէ, վէ էախօտ էրմէնիճէ մէվատտը իլմիյէ վէ էտէպիյէ վէ հէր բա-

բաՁտա քեային մէքքէպլէրիմիզ վէ քիլիսալարըմըզ հազգընտա մալիւմաթը միՁիտե տախի նէշր օլունճաճագ տըր :

Թա՛րիՁտէն միւսթաղնի օլտուղու վէճնի իւզրէ 16 սանիՁէտէն իպարէթ, իբի հաՁթատա պիր նէշր օլունճաճագ շէօյլէ պիր բիսալէ իչիւն սէնէվի 30 դրուշ պէտէլ, դայէթ տուն պիր Ֆիյաթ, վէ պունտան ասըլ մէրամ իսէ նէր սընընՁտան միլլէթտաշլարըմըզընն իսթիՁատէսինէ սունուլէթ վէրմէք օլուպ՝ զէվաթը համիյէթմէնտանընն բէշվիզաթընա պի հազգընն իսթինատ էտէպիլիրիզ :

Տիւնեատա հի՛չ պիր շէյին, այնի զէմանտէ, միւխթէլիՁ թազըմ վէ սընընՁլարա այիտ հէ՛ր զէվաթ թարաՁընտան թանսին վէ թազտիր էտիլմէտիյի շէօյլէ տուրսուն՝ զաթէն միւթէնէվվի բիսալէլէր վէ դազէթալար նէշր էթմէքտէ օլան շունճա ասնապը էնլիյէթ նէզտինտէ, պիզիմ շէօյլէ պիր ճէսարէթտէ պուլունմամըզ տախի պիր համազաթ սայընսա, սէզա իսէ տէ, մէհարէթի զալէմիյէմիզին վէ բէվիշի մէսլէքիմիզին սէզավար պուլունմատընը թանսին վէ թազտիրի, մանզա ունմունուն մէնՁաաթընա միւնհասընը օլան շու մազսէտիմիզէ տէ տիրիղ էթմէյէճէքլէրինի հէմ տօսալարըմըզտան, հէ՛մ տէ դայրիլէրինտէն, վիճտան վէ միւրիւվվէթլերի նամընա մէ՛էմուլ էթսէք՝ հազգընմըզ վար տէյու զանն էտէրիզ :

Բիսալէմիզին կէրէք Իսթանպօլտա վէ կէրէք Այնթապտա մուգիմ հիյեէթի թանրիրիյէսի ազալարը՝ վուգուս պուլամաճագ թազսիրաթտան տօլաեը փէշինէն աՁվլընգ թէմէննի էթմէլէրի իլէ պէրապէր, էրպապը զալէմին մուավէնէթինի իլթիմաս էտէրլէր :

Հէր թազընտան օլան քիմսէլէրին անլայապիլէճէյի աչընգ թիւրքճէ լիսանտա վէ ունմունուն էօմրիւնէ թէայլիւգիւ վէ Ֆալիտէսի օլան պանսլար մէմնունիյէթլէ զապուլ օլունուր :

Իմտի, պիլճիւմլէ Գեր. Առաջնորդլարընն վէ Արժ. Քանանայ Հայրլարընն, դազէթա միւէլլիՁլէրինին, մէքքէպ խօճալարընընն, Քիլիսա ճէմի՛յէթլէրինին, շիրքէթ Իտարէլէրինին, քէզալիք բիւճար վէ էսնաՁ թազընընտան պուլունուպ՝ նասինաթ վէ թավսիյէլէրի միւէսսիր օլան զէվաթը դայրէթքէշանընն, հէ՛մ էճալինին թէնվիրի էՁքէարընա, հէմ տէ պիր մէքքէպին մէնՁաաթը մատտիյէսինէ խընզմէթ էթմէք իչիւն Մէճմուամըզը թաամիմէ հիմմէթ պույուրմալարը ռեճա օլունուր :

ԱԱԼԸ ՀԷՏՐՏ

1886 սէնէսինին շարգի ուֆուգտան գիեափաշ օլան շէմսի իլէ հէնուզ մէվզիի ինթիշարա վազ օլունան Մէճմուամրզ՝ սէնէի սապրգտա վազի օլան թէպէտտիւլաթը միւթէատտիտէն, էֆքեար ալէմինի իշղալ էտէն մէսայիլի ազիմէտէն վէ չիրքէթի պէշէրիյէնին իզհար էթտիյի ահվալը ումումիյէտէն պահալա՝ սալը ճէտիտ իշիւն քէշֆիեաթը էվվէլիյէ պէեանընա վէ թալիմաթը ճէտիտէ իթասընա ճէսարէթ էտէմէզ։

Ճիհանընն հաեաթը մատտիյէսինի վէ րուհանիյէսինի, պէնիի ատէմին հայիզ օլտուղու սընֆաթը ագլիյէյի վէ ախլագիյէյի վէ Ֆիւրրէի արզը խթի՛ապ էտէն չու ազիմ թէլաշ վէ հարէքէթի պիր նազարտա կէօրէպիլմէք՝ հէ՛ր ագլընն տիւրպինինէ վէրիլմէմիշ տիր։

Անճագ, պու էմրի մուհիմմի էրպապը լիեագաթա թէրք էթմէքլէ պէրապէր, սալթ պիր իխթարլա իճրայը վազիֆէ էթմիշ օլալըմ։

Ալէմին քեաֆֆէի միւնտէրիճաթընընն խիւլասասը, պիզիմ իշիւն՝ հաեաթ տըր, հէ՛ր շէյին մէպտասը տա, միւնթէհասը տա հաեաթ իշիւն տիր։ Ինսան հէր շէյտէն զիյատէ հաեաթ նօգթասընա հասրը նազար էթմէքտէ վէ էօյլէ էթմէլի տիր։

Վարսընլար ճիհանկիրէր տայիրէի հիւքիւմէթլէրինի թէվսի էթսինլէր, զէնկինլէր՝ Կրեսոս գատար ալթուն թէրաքիւմ էթտիրսինլէր, ալիմլէր՝ մէսաֆէնին հատտինի թա՛եինէ վէ տէրեանընն ա՛մգինի թէֆթիշէ չալըշընլար, ֆէյլէսօֆլար՝ հիքմէթին մէպահիսի ալիյէսիյէ ուղրաշընլար, կէնճլէր ճէսարէթլէրինէ իսթինատ վէ գըզլար՝ հիւսն ու լէթաֆէթլէրիյլէ իֆթիխար էթսինլէր։ — Պունլարընն ճիւմլէսինէ ֆայիգ պիր մէսէլէ վար տըր քի, հաեաթ մէսէլէսի տիր, եաշամագ տա՛վասը տըր։

Վէ լաքին, եաշամագ տախի քեաֆի տէյիլ, չէրէ՛ֆլէ եաշամագ լազըմ տըր, չիւնքի գըյմէթի հագիգիյէ քէմմիյէթտէ տէյիլ՝ քէյֆիյէթտէ թէմէրքիւզ էտէր։

Ինսան էօմրիւնիւն միւտտէթի հէ՛ր նէ գատար տա ուզուն

օլսա , պիհուտուտ էպէտիյէթին թասավուրու ինտինտէ հի՛չ մէսալէսինտէ պուլունտուղու իչիւն՝ մատտի տիւնեաեա մանէվէի , վէ ֆիզիգի էօմրէ ախլագիի թէրճիհ էթմէք՝ տահա գիեատէ քեարը ագլ տըր ։ Նազարընտա մանէվի տիւնեանըն վէ ախլագի էօմրիւն էհէմմիյեէթի հիչ օլան քիմսէ՝ ինսան կիպի եաշամագտա տըր տէեու ղանն օլունմասըն , օ՛, աղաճ միսալի պիւյիւմէքտէ աիր ։

Շու էօմր , միւթարէքէսի օլմաեան պիր մուհարէպէյէ պէնզէր , սալը ճէտիտ միւնասիպէթիյլէ հէր նէֆէրին՝ քէնտի քէնտինէ տագիգ պիր նազար իմալէ , վէ զաթընը էպիհայը մանէվիյէ իլէ թագվիյէ էյլէմէսի ֆարզը մութլագ տըր ։ Էպիհայը մանէվիյէնին պիրինճիսի՝ ֆազիլէթի աթվար , իքինճիսի՝ նէճապէթի հիսսեաթ վէ իւչիւնճիւսիւ չէճա՛աթը գալպիյէ տիր ։

Միւմանաաթ վէ թէարրիւզաթը խասիմանէյի միւտաֆաա իլէ , ճէնապ վէ նամուս նոգթասընտա գայիմ վէ իսթիգամէթ մէսլէքինտէ տայիմ օլուպ էօյլէճէ թէրքի տաղտաղայը ալէմ էտէն քիմսէյէ ա՛ֆէրին ..... ։

* * *

Վաճիպէտէն օլան միլահազաթը անիֆէ իլէ պէրապէր , քեաֆֆէլի գալպէրի մահզուզ գըլան Սալը ճետիտ մէսէրրէթինէ պիզ տէ իչթիրաք էտիպ՝ պիւթիւն տօսթլարըմըզը թէպրիք , վէ մէնսուպ օլտուղումուզ միլլէթին սաղիր քէպիր պիլ ճիւմլէ էֆրատընը սա՛ատէթի հալէ վէ ըրֆահը պալէ մալիք վէ թարիգի մէտէնիյէթի հագիգիյէյէ սալիք օլմալարընը ճէնապը Ալլահտան թէմէննի , վէ « Շնորհաւոր նոր տարի և բարի Կաղանդ » թէհնիյէսինի թէքրար իլէ՝ խաթմը մէգալ էտէրիզ ։

ԿԱՂԱՆԴ ՎԷ ԾՆՈՒՆԴ ԵՕՐԹՈՒՄՈՒ

ՄԱԼԻՄԱԹԸ ԹԱՐԻԽԻՑԷ

Սէնէին պիրինճի կիւնիւնիւ կէրէք բուհանի վէ կէրէք միլի զիյնէթլէր իլէ միւչէրրէֆ գըլմադ ատէթի՝ էն էսքի միլլէթլէր արասընտա ճարի իտի։ Եէհուտիլէր, Մըսըրիլէր, Բօմալըլար վէ Խալամլար՝ ֆարգը ֆարգը սէնէ պաչլարը օլմասը իլէ պէրապէր, քեաֆֆէսիտէ խուսուսի պիր էհէմմիյէթ վէրիրլէր իտի։

Բօմատա, էվվէլ, սէնէ պաչը ապրիլտէն իթիպար օլունուր իտի, վէ Նումա, էսքի բիվայէթլէրինէ բիաեէթէն՝ յունուար իպթիտասընա թէնսիպ էթտիյի կիպի, պու կիւն՝ Ցանոս Պիֆ-բոնս (*) նամընա հասը օլունտու։

Խրիսթիանլըղըն զուհուրընտան սոնրա տախի պու հիւրմէթ տէվամ էթտի իսէտ, ֆարգը զէմանտէ իճրա օլունուր իտի, վէ յունուար 1 ին ումումէն գ.ապուլու՝ անճադ 16 ընճը ասրտա վուգու պուլտու։

Քիլիսանընն իլք փէտէրլէրի, Ռակեբերան, Ամբրոսիոս, Օ-գոստինոս վէ սայիրէ, սէնէ պաչընտա քէյֆ ու զէվգի մէն՝ իլէ, տուա վէ թէֆէքքիւր էթմէքլիյի միւնասիպ կէօրտիւլէր։

Փէք գ.ատիմ վագըթլարտան պէրու սէնէ պաչը միւնասիպէ-թիյլէ հէտիյէլէր ալըպ վէրմէք ատէթի վար իտի։ Ցուեթոնիոս, Բօմանընն Քաբիթոլ մ'ապէտինէ հէտիյէլէր կէթիրիլտիյինի, վէ Տակիտոս, հէր քէսին եէքտիկէրինէ իքրամլար վէրտիյինի նագլ էտէրլէր։ Պու ատէթ հալա Ինկիլթէրրատա վէ Ֆրանսատա մէվ-ճուտ տուր։ Ալմանիանընն չօգ թարաֆլարընտա, էսքիտէն գ.ալ-

---

(*) Ցանոս, էսաթիյրի էվվէլիյն բիվայէթինէ կէօրէ, սէմատան թարտ օլունանն կրոնոսու հիւսնի մուամէլէ իլէ գ.ապուլ էթտիյի իչիւն, մուգ.ա-պիլինտէ օնտան հէր ֆազիլէթին վէ մարիֆէթին խթիտատընը վէ կէչմիշ իլէ կէլէճէյի պիլմէք իլմինի թահսիլ էթտի, պու սեպեպտէն Ցանոսուն սուրէթի, պիրի իլէրիյէ վէ տիկէրի արգ.ատա պ.ագ.ան իքի եիւզլիւ պէր գ.-ֆա հալինտէ կէօսթէրիլիր։

մա « Բրօսդ-Նիւ-ճահր » (եէնի սէնէ միւպարէք օլսուն) թապիր-լէրիյլէ թէպրիք էտէրլէր։

Քաթոլիք քիլիսասը պու կիւնիւ եօրթու մագամընտա թութար։ Միլէթիմիզտէ տախի էսքի վագըթտան գալմա ատէթ մուճիպինճէ հէր սէնէնին իլք կիւնիւ կաղանդ թապիրիյլէ մախսուսի պիր կիւն հիւքմիւնէ կէչմիշ տիր։ Կաղանդ լուդէթինին ասըլ մանասը հէր այրն իլք կիւնիւ տէմէք իսէ տէ, չիմտի, պիզտէ սէնէնին իլք կիւնիւ մանասընտա իսթիմալը ճարի տիր։

Էսէֆ օլունուր քի. էհալիմիզ, պու կիւնիւն էհէմմիյէթի ազիմէսինի պէլքի պիլմէտիյինտէն, լազըմ օլան հիւրմէթի կէօսթէրմէմէքտէ վէ հէր քէս տիւքեանընա վէ ախզուիթասընա կիթմէքտէ տիր։

Շիւպհէսիզ տիր քի, էճտատըմըզ, պու կիւնէ ֆարգը պիր նազար իլէ պագմըշ տըրլար, չիւնքի, Կաղանդ կիւնիւ, չիրէ, զէրտէ, թաթը չօրպա վէ պաշգա թա'ամլար թէտարիքի, վէ չօճուգլարընա՝ օմուզլարընտա թօրպա իլէ գափու գափու տօլաշըպ, « Կաղանտօս կաղանտօս, հանի պիզէ կաղանտօս ..... » թիւրքիւլէրիյլէ չիրէ թօփլամալարը եէնի պիր ատէթ տէյիլ տիր։

Ս. Ծնունդ զատիկինէ կէլինտիքտէ, Քրիստոսուն վէլատէթինէ մախսուս պու եօրթու՝ 148 թարիխինտէ թութուլմայա պաշլամըշ զանն օլունուր։

Դիոկլետիանոս իմբէրաթօր, (284-305), Նիկոմիդիա (Իզնիմիտ) շէհրինտէ մէճլիս թէճէմմիւ էթտիրտիյի սըրատա, Ցիսուսուն վէլատէթի ըէսմինի իճրա իշիւն օրայա խայլիճէ խրիսթիանլարընա կէլտիյինի իշիթտիյինտէ, Քիլիսանընն գափուսունու գափաթտը վէ իշինտէ իսլատէթ էտէնլէրի աթէշէ վէրտի։

Պու եօրթույու էսքի վագըթտա, պա'ազըլար մայիս եախօտ ապրիլ այընտա վէ պա'ազըլար տա յունուարտա թութարլար իտի։ Շիմտի, Էվրօփատա եախօտ Ամէրիգատա պու եօրթունուն իճրա օլունտուղու դեկտեմբեր 13|25 կիւնիւ, հագիգաթը հալտէ Քրիստոսուն վէլատէթի կիւնիւ օլամազ, չիւնքի, պու մէվսիմ Եէհուտիսթանընն էն չօգ եաղմուրլու վագթը օլտուղունտան, Զօպանլարընն կիճէլէյին օվալարտա սիւրիւլէրինի պէքլէմէսի իհթիմալտէն պա'իտ տիր։

Ֆագաթ, պու եօրթունուն պու միւտտէթտէ իճրասը բասթ կէլէտէ օլմամըշ տըր։

Խրիսթիանլըգտան էվվէլ, միլէթլէրին, էքսէրիսի, գըշ ինգըլապընը, եանի, կիւնէշին խաթթը իսթիվաեա տօղրու կէրի տէօնմէյէ պաշլատըղը վագթը, սէնէնին է'ն մուհիմմ պիր նօգթասը, եանի հաեաթ վէ թասլիաթ գուվվէթլէրինին վէ իլահլարընը գուտրէթինին թէճտիտի միւտէթի տէեու ֆարզ էտէրլէր իտի։

Փէք էսքի վագըթլարտա՝ Սէլթ վէ Ճէրման գապիլէլէրի, պու մէվսիմտէ ազիմ զիյնէթլէր վէ կիւնէշ տիւնեաեա տէօնիւպ թարլալարը վէ օվալարը եէշիլ օթլար վէ աղաճլար իլէ թէզեին էտէճէք տէյու Եուլ իսմինտէքի իլահլարը իսմինէ պայրամլար իճրա էտէրլէր իտի։

Խրիսթիան քիլիսասը իսէ պու էսքի տույղուլարը վէ ատէթլէրի տէՓ էթմէք իչիւն չալըշը, վէ էբէյիտէ մուվաՓՓագ օլտու իսէ տէ, օնլարըն եէրինէ պաշգա շէյլէր զամմ էթտի։

Էվրօփատա, Ծնունդ վադթընտա ճարի օլան պիր թագըմ ատէթլէր, մէսէլա Քրիստոսուն տօղուշունու թէաթրօ գըլըգլու հէր քէսէ իպրաղ էթմէք. «Եէմիք իլահիսի» Ծնունդ թիւրքիւլէրի, ճինս ճինս օեունլար վէ ալայլար, վէ մոմլար վէ հէտիյէլէր իլէ միւզէյեէն «Քրիստոս – աղաճը», եէքտիկէրինէ հէտիյէլէր վէրմէք, վէ էնվայի էքմէքլէր վէ սօմունլար եափմագ, իչթէ պու գապիլտէն տիրլէր։

Լուտերական Բրօթէսթանթլար Ծնունդ եօրթուսունա բաղպէթ էտէրլէր։ Ինկիլթէրրատա տախի ազիզ պիր կիւն մագամընտա թութուպ, իչէ մէշղուլ օլամազլար։

Լայպրէրի օվ Եունիվէրսալ Նօլէճտէն
Եարտըմ ալընմըշ տըր

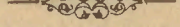

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՑԵՓՐԱՏԱՑԻՍ

ՀՌՈՄԿԼԱՑ

Արեւը մերձ է միջօրէին երբ մենք կը թողունք Հնոյն Պալ-գըզի (*) աւերակներն ու Եփրատայ Արեւմտեան ափանց վրայէն կը յառաջանանք ի հիւսիս։

Տակաւ առ տակաւ կը կարմրի արեւմտեան հորիզոնը, մենք միշտ Եփրատայ ափը քերելով կը յառաջանանք և կ'օթեւանինք հայ գիւղ մը, Էհնեէշ։

Էհնէշ, այս գաւառակին միակ հայ գիւղն, հաստատուած է ճիշդ Եփրատայ ափը, բարձր դիրքով և գեղեցիկ տեսարանով։ Կը բաղկանայ 50 ընտանիքէ որք թուրքերէն կը խօսին և հարուստ մշակութեամբ, ընդարձակ պարտէզներով ու պիտակի (Ֆըստըգ) անսպառ բերքով դիւրակեաց վիճակ մ'ունին։

Էհնէշ, կորուսանելով իր լեզուն, կորուսած է նաեւ մեծ մասն այն երեւութից, որք կը տեսնուին Եփրատայ արեւելեան դին՝ գեղջկական կենաց մէջ, բայց գործունեայ և աշխոյժ քահանայ մը, Արժ. Տ. Ներսէս հայր Քէօսէեան, որ Եդեսիայէն խրկուած է, կը ջանայ ժողովրդին մէջ հաստատել կրօնական զգացումն և 25 աշակերտէ բաղկացեալ դպրոց մը կը կառավարէ։ Կ'աշխատի նաեւ նոր եկեղեցւոյ մը շինութեան ձեռնարկել, զի այժմ հոգեւոր պաշտամունք կը կատարուին վիմափոր եկեղեցւոյ մը մէջ։

Օտար կրօնական առաքելութիւնք աստ եւս չեն թերացած իրենց այցելու պաշտօնին մէջ, բայց անյաջող մեկնած են։

Գիւղին բնակչաց մեծ մասը ուրիշ տեղերէ եկած ու հաստատուած է, բայց անկարելի եղաւ իմանալ թէ՝ բուն գիւղացիք ե՞րբ և ուստի՞ գաղթած են հոս։

Գիշերը կ'անցընենք ասպնջական տան կտուրին վրայ, դիտելով պայծառ աստղերն ու շնչելով արեւելեան հովն։

(*) Ցառաջիկայ թուով կը խօսինք Պ-ուէրէ վրայ։

Գիւղին ստորոտը կիսակործան մատուռ մը կայ որ յունական յիշատակ կը թուի, հոս տարին միանգամ պատարագ կըլլայ երբ Այնթապէն ուխտաւորք կ'ուգան Տէր Ներսէս երթալու համար։

Առաւօտուն Տէր հայրը կ'առաջնորդէ մեզ դէպ ի Նուիրարական կըլլայն, պահ մը կը թողունք Եփրատը և կ'ընտրենք կտրուկ ճամբայ մը քարուտ և ժայռուտ լեռներու մէջէն։ Վերատին կը միանանք և մեր դէմ կը տեսնենք Խալֆէթի գիւղաքաղաքը, որ 1500 բնակիչներով հաստատուած է արեւելեան եզրն և այժմ Հռոմկլայի Գայմագամութեան կեդրոնն է։

Անհամբեր կը շարունակենք մեր ուղին դէպ կլայն, որոյ բարձրաբերձ ժայռերն կը նշմարուին արդէն։ Նեղ ճանապարհ մը կ'առաջնորդէ մեզ այժմ, աջ կողմէն գետը կընթանայ, ձախ կողմէն լերան կողն ու ստորոտը գեղազարդող զանազան ծառերէն ու թփերէն պատուական հովանի և ախորժելի տեսարան մը կը ձեւանայ։ Ի՞նչ աքանչելի վայրեր, մարդ ակամայ կը բաժնուի։ Գլուխդ վեր կ'ամբառնաս և կը տեսնես որ լերան լերկ կողերէն վճիտ ջուրեր կը մղին, փոքրիկ ջրվէժներ կը թափթըփին և օձապտոյտ առուակներ կազմելով մարգերուն մէջէն ու թփերուն ներքեւէն դէպ ի գետը կը սողոսկեն։

Աստ դադար կ'առնունք։ Կայէն յառաջ կայցելենք Ս. Յակոբ անուանեալ վայր մը։ Սաղարթախիտ ծառերու մէջէն դար վեր կ'ելնենք և հին շէնք մը կը մտնենք, որ վանքի մը նմանութիւն ունի։ Եգիտի ընտանիք մը կը բնակի աստ։ Տանտիկինը իսկոյն տեղ կը պատրաստէ և ծառերուն պտուղներով կը մեծարէ զմեզ։ Տէր պապան յարգելի է ասոնց մօտ, քանզի իրենց գլուխը Աւետարան կը կարդայ երբեմն։

Կը մեկնինք։ Ճառորդ ժամ վերջ կը մտնենք Հռոմկլայի մեծ դռնէն ներս։ Նոր տուներ կառուցուած են միայն ուր սակաւաթիւ քուրդեր ու թուրքեր կը բնակին ձմեռը, այժմ ամայի է ամբողջ վայրն։ Երկու Եկեղեցւոյ տեղուանքը որոշ են։ Ասոնց մին կը կարծուի լինիլ բերդին ժողովրդին եկեղեցին, այս եկեղեցւոյն ներքեւ ընդարձակ սրահ մը կայ, որ կանգուն է տակաւին և համբարանոցի նմանութիւն ունի։

Միւս աւերակը Կաթողիկոսարանի եկեղեցին կը թուի լինիլ և բաղդատմամբ փոքր է։ Չորս սիւնակները ամբողջապէս կը տեսնուին յաղթ և պատուական խոյակներով։ Այս չորս սիւնակ-

ներուն մէջտեղն է ահա Տէր Ներսէսի ուխտատեղին, ուր կը դիմեն ամեն տարի Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին՝ Այնթապէն, Եդեսիայէն, Պիրէճիկէն և մերձակայ տեղերէն։

Մեր առաջնորդն, Տէր Ներսէս, երբ հոս հասաւ, բացաւ իր գլուխը և դարձաւ յարեւելս։ Հետեւեցանք իրեն։ Եփրատ ճիշտ մեր աչքին տակն է։

Դարձեր յառաջ հոս էր մեծ մարդը, եկեղեցւոյ արի ախոյեանը Շնորհալին Ներսէս, հոս կ'երգէր իր աննման աղօթքները և հոս կ'արտաղրէր իր անգին գոհարները։ Այս տեղ կարդացինք իր աղօթքներէն մի քանին։

Ամեն դի պտտեցանք, իջանք այն լայն և ընդարձակ ջրամբարը, որոյ օձապտոյտ սանդուխին 300 աստիճանը միայն մնացած է հիմա։ Այս ճամբով Եփրատէն ջուր կը բերեն եղեր պաշարման ատեն։ Հռոմկլայի բերդին 7 դռները կրցանք համրել, մի քանիներու վրայ Արաբերէն արձանագրութիւններով։

Բերդին ստորոտը կը հոսի Մերգիմեն անուն վատառողջ ջուր մը, որ կը միանայ Եփրատին։ Պէտք էր անցնիլ այս ջուրը ուրիշ վայր մը տեսնելու համար։

Անցանք այս ջրէն անդին և լերան կողին վրայ փորուած իրերահաղորդ սենեակները մտանք։ Ըստ աւանդութեան ասոնք ոստայնանկի խանութներ են որոց մին կ'որոշուի իբր Արբոյն Շնորհալւոյ հորը ուր թաւիշ կը գործէ եղեր երբեմն. — թաւիշ, միայն արտադրելու արժանի են արդարեւ այն մատունք որք գրական հրաշակերտներ կտակեցին մեզ, այս քարափոր սենեակներու ներքեւ մաքուր ջրոյ աղբերակ մը կայ և հայերէն յիշատակութիւններ, որոնք անընթեռնլի են իսպառ։ Եւ մինչ լերան յեցած մի քանի ակնարկներ ձգեցի վեր ու վար, գետէն անդին ու ատին՝ ուղեկցիս շրթունքները կը մրմնջէին անգիտակցաբար։ « Ապառաժուտ լերան մի կող, յեցեալ ի քար գերեզմանի, աչք մերթ յերկինս և մերթ ի հող, խարտեշադեղ կայր պատանի ..... ։ »

Վերջապէս հրաժեշտ տուինք այս քարանձաւներուն ու այս լերանց լուռուտ կողերուն, որոնք իրենց թուփերու տերեւներուն տատանումովն ու ճպուռներուն խօլ երգերովը մեզ պատասխանեցին։

Ուղեւոր Կիլիկիոյ

ԶԷՄԱՆ

Կէչէն սէնէ իպթիտասընտա Սալը ճէտիտ միւնասիպէթիյլէ պիր ճէմիյէթի իլմիյէ հուզուրունտա իրատ, վէ պիր ըիսալէ հալընտա թապ ու նէշրի պա'ազը զէվաթ թարաֆընտան արզու օլունան շու նութգ՝ վագթը հալէ տախի մուվաֆըգ օլտուղունտան պէրվէճհի աթի Մէճմուամըզտա տէրճ օլունուը :

Էֆէնտիլէր վէ Հանըմլար, 1886 սէնէի միլատիյէսի գափուլարընա գատէմզէնն օլտուղումուզ հալտէ, մահիյէթի ինսանիյէմիզին իճապաթը հալընտան օլմագ իւզրէ պիր լահզէ կէչմիշէ թէմեիլի էնզար էթսէք կէրէք տիր։

Քեաֆֆէմիզ, պի Հագգըն իթիրաֆ էտէրիզ քի, ինսան իչիւն պու նօգթաի նազարտան էհէմմ ու էլզէմ վէ պու թէֆէքքիւրտէն էքպէր ու ազէմ մատտէ ղայէթլէ նատիր տիր։

1885 սէնէսի քէմալը սիւրաթլէ միւֆարըգաթ էյլէտի։ Սալը մազիտէ հէր շէյ քէմաֆի իւս սապըգ միհվէրի մէօ'թանըտա պուլունտու, Գավաիտի թապիիյէ հիւքմէրի ճարի օլտու, Մանղումէի Շէմսիյէ մէրքէզի մուազզամը էթրաֆընա տէվէրան վէ սիւլսիւլէի Սէյեարաթ մէտարլարը իւզէրինտէ կիւզէրան էթտիլէր, Միւշթէրի՝ փէյքլէրի վէ Զօհալ փարլագ հալգասըյլա կէօրիւնտիւ, շէհապլար ղուհուր, չիմշէքլէր լէմա'ն, աթէշֆիշանլար ղըլեան վէ նէհրլէր թուղեան էթտիլէր, տէրեա միւտհիշ տալղալարը,յլա սէֆինէլէրէ չարփտը, Արզ՝ գըշրընըն մահէլ պէ մահէլ հարէքէթիյլէ խէվֆ ու տէհշէթ ինթիշար էյլէտի, փարլագ եըլտըզլար գուպպէի ասիւմանը թէզեին էթտիլէր վէ ադլը ինսանի մէյտանը թէրագգիտէ գատէմլէր ալտը։ — վէ իշթէ պու կիւն սալը սապըգ նիհան օլմուշ վէ 1886 սէնէսի՝ էղէլիյէթին պիհուտուտ մէ-

սաֆէսինտէն զուհուր իլէ պիր մուզաֆֆէր սուլթան կի-
պի գափուլարըմըզա տուխուլ էյլէմիշ տիր։ Լաքին զէ-
ման հիւքիւմէթինտէ, վագըթ սալթանաթընտա վագի
օլան պու ինգըլապաթ նէ՞ սաքին վէ նէ՞ սամիթ օլտու,
Մազինին լիւճճէսինէ զարդ օլան 1885ին վէտա՛ սէլա-
մընը քի՞մ իշիթտի վէ զաֆէրեապ սանճագլար քէշիտէ-
սիյլէ թէվարիւտ էտէն 1886նըն թօփ վէ թիւֆէնք շա-
մաթալարընը քի՞մ տույտու։

Պու սիւքիւնէթ էսրարլը պիր սիւքիւնէթ տիր, վէ
զէմանըն գուվվէթ ու հիւքիւմէթի պու սիւքիւնէթ իլէ
Դիմոսթենէստէն վէ Զիշէրոնտան տահա զիյատէ պէլա-
զէթլի տիր։ Պիւթիւն թապիաթ՝ պիզիմիշիւն մէճհուլ վէ
սաքիթ օլան գուվվէթլէր իլէ մէմլու տըր . . . Գուվվէի
սամի՛էմիզին թէշխիս էտէմէտիյի եիւզլէրճէ սէտալար
գուվվէի պասիրէմիզին թա՛եին էտէմէտիյի պինլէրճէրէնկ-
լէր վէ գուվվէյի շամմէմիզին թէմեիզ էտէմէտիյի հէզէրան
բայիհալէր վար տըր։ Իշթէ, տէրունինտէ եաշատըզըմըզ
վագըթ տախի տայիրէյի իթլա՛ըմըզըն խարիճինտէ տիր,
անըն թահտիտինի, անըն մահիյէթինի, անըն մէպտա՛
վէ միւնթէհասընը թարիֆտէն հիւքէմա վէ իւլէմա պիլէ
աճիզ գալմըշ տըր զանն էտէրիմ, վէ լաքին էօմրիւմիւ-
զիւն հէր տագիդէսի վէ հէր սանիյէսի անըն իլէ մէր-
պութ տըր վէ Ալէմ ու ճիհան հիյնի խըլգէթինտէն պէ-
րու անտէն միւֆարըգաթ էթմէմիշ տիր։

Զէման պիր նէհրի մուազզամ տըր քի Ֆրաթ՝ մէնպաըն-
տան զուհուր էթմէզտէն, Ղանժ՝ թարիգլէրինի թաեին գըլ-
մաղտան, Միսիսիփփի՝ պիհիսապ չէօ՛պէլէրիյլէ թէշքիլ օլ-
մաղտան վէ Ամազոն՝ մէֆրէթ ճէսամէթինի պուլմաղտան՝
էզէլիյէթին մէնապիինտէն նէպա՛ն վէ էպէտիյէթին օգի-
անօսունա տօզրու ճէրէեան էթմէքտէ իտի։

Զէման պիր թէաթրօ սահնէսի տիր քի, Սբանեօլլարըն

Ալհամպրասընտան, Ֆրանսզլարրն քոնքորտիասընտան վէ գատիմ Բոմալրլարրն Ամֆիթէաթրոսուտան վասի օ-լուպ, անտէ մէ յտանը լու՝պիսթա վազ օլունան մատ-տէլէր միւթէատտիտ վէ միւթէֆէրիգ տիրլէր, օրատա ֆազիլէթ վէ խէպասէթ, սա՝ատէթ վէ սէֆալէթ վէ մէֆ-խէրէթ ու մէզէլլէթ հուզուրու թէմաշէկեանէ թագիմ օլունուր, պու սահնէտէ հաղրէթի Նուհուն կէմիսի ճէ-պէլի խէլասա գալիմ օլուր, էօթէտէ իսէ պիր սանիյէտէ եէր իլէ եէքսան օլան ճալա աթէշ ֆիշանլարրնրն թոզ-լարը 60000 մագթուլլէրին ֆէրեատլարը իլէ պիւթիւն ա-լէմին ուֆուգունտա տէհշէթնէսար օլուր։

Զէման պիր քիթապ տրը քի սալթ մազիտէն տէյիլ, հաղրրատան վէ միւսթագպէլտէն խապէր վէրիր, հավա-տան պահս էյլէր, սույու վասֆ էտէր, Սէմայը թէֆսիր գրլար վէ զէմէնի ըէսմ էյլէր, ճէննէթի կէօսթէրիր վէ ճէհէննէմին գափուլարրնը աչար, Վարդանրն վանթան փէր-վէրիյինի վէ Վասակրն Նամէրտլիյինի, պիր սրրատա խապէր վէրիր վէ Աբրահամրն ֆազիլէթինի Ցուդանրն խի-յանէթիյիլէ պէրապէր թահրիր էտէր։

Զէման պիր բիւզկեար տրը քի Մազիտէն չրգար վէ միւսթագպէլէ էսէր, սա՝ աթաա 516,000 այագ հարա-քէթ էտէն Ուրականտան պինլէրճէ գաթ զիյատէ մէսա-ֆէ գաթ՝ էտէր, ամմա պատի նէսիմ գատար պիլէ չիտ-տէթի հուպուպու եօգտուր, պու բիւզկեարրն պէրապէր-ինճէ նագլ էյլէտիյի խաֆիֆ եափրագլար, նազիք ֆի-տանլար վէ գանատլը գուշլար տէյիլ տիր, օ՝, էվայիլի էզմինէտէն պէրու սէրի իւլ հարէքէ շէհփարլարը իւզէ-ռինտէ տիւնեա՝լար ալմրշ՝ գուրունու գատիմէ լիւճճէսի-նին գա՝ըը նաեապլնա թէրք էթմէքտէ տիր, Սիսոստրէ-սին՝ մաղլուպ էթտիյի փատիշահլարա գօշտուղու արա-պասընը, Իսքէնտէրի ազէմին՝ պիր համլէտէ Կորտիոն իլ-

մէյինի քէստիյի գըլըճընը, Քսերքսէսին՝ Հելլէսբոնթէս տէնիզինի թէքտիր իչիւն չարփտըրտըղը գամչըլարը, Հանիպալըն Ռոմայա դարշը թա՛ Ադրիգա սահրալարընտան կէթիրտիյի ֆիլլերի, Քլէոբաթրայը քէյֆի մայէշա Կիլիկիա նէհրէլէրէնտէ կէզտիրէն ալթուն կիւրէքլի գայրգլարըն իփէք եէլքէնլէրինի, Շարլըմանեընըն փարլագ ֆիւթիւհաթլարընը, Հարուն-էլ-Բաշիտին մութանտան հիւքիւմէթինի, ֆաթիհ Ուիլեամըն գուվվէի գահիրէսինի, Ֆէրտինանտ գրալըն վէ Իզապէլլա գրալիչանըն ճէլալ ու ազամէթլէրինի, Նափոլէոն Պոնաբարթըն հաշմէթ ու տարաթընը, վէլհասրլ քեաֆֆէի ֆաթիհլէրին շերէֆլի սանճագլարընը պո՛ւ ըիւզկեար՝ քէնտի գանատլարը իլէ նագլ էթմէքտէ տիր։

Զէման պիր այինէ տիր քի տիտէկեանը՝ թէմաշէկեանը էշքեալէ միթէնէվվիյէ իլէ միթէհայիր գըլար։ Պու այինէտէ քիւրրէմիզ տիւմանլար վէ զաղլար իլէ մուհաթ վէ իսքեանէ թէտարիք օլունմամըշ կէօրիւնիւր, Մասթոտանլարըն, Մէճաթէրիըմիզըն, Թէնլէրին վէ Մամմուրթլարըն մէֆրէթ՝ օրմանլարտա վէ մէխուֆ մաղարալարտա սիւրիւլէր իլէ տօլաշտրգլարը միշահէտէ օլունուր, վահշի հայվանլարա գարշը չախսընը միտաֆա՛ատան աճիզ վէ զէվալը ինսան՝ վէ գատիմ Եունանիսթանըն Ափոլլո Պէլվէտէրլէրի, Եւանըն էլինտէն թութմուշ ճէննէթի գափուսունտան թարտ օլունան Ատամ, վէ Բեթլէհէմ թէֆփէսինտէ Իսա իլ Մէսիհին թէշրիֆինի թէմճիտ էտէն մելէքլէր օրատա սէրահաթէն կէօրիւնիւրլէր։ Պու այինէտէ մազինին պիլատը մա՛մուրէսի վէ էպնիյէյի միւքէլլէֆէսի, Մեքսիկոնուն ալթուն աղաճլարը, Բէրուսուն միւզէյյէն մա՛պէրտլէրի, Սփանեանըն միւշէրրէֆ շէհրլէրի, Պապիլօնըն ասմա պաղչէլէրի վէ Սիւրեանըն միւշէննէֆ սէրայլարը տօնուգ պիր ըէնկտէ պահտ պիր մէ-

սաֆէտե իպրազը աղամէթ էտէրլէր, օրատա Քաբիթօլ, Ա.քրոբոլիս վէ Բանթէոն թէրֆիի սէր էյլէրլէր վէ Ղարթաճինէ խարապաթընտան չրդան ըրդ թիւթիւնլէր Բոմա սարայլարընը դբզբլ ալէվլէրինէ գարբշբրլար։ Օրատա պէնիի պէշէրին պինաթբդ հայվան տէրէճէսինէ թէնէզիւլիւ, 1,000,000 նէֆէր էսիրլէրին հէման Սիչիլիա ճէզիրէսինտէն ազատլբդ իտտաասբյբլա հէլաք օլտուղու վէ հիւրրիյէթի ինսանլյէյի թէէմին էտէն զաթըն իսէ տիքէն թաճլարա միսթէհագդ կէօրիւլտիւյիւ միւշահատէ օլունուր։

Զէման պիր Հաքիմ տիր քի Գապզէի թասարրուֆու վէ տաիրէի հիւքիւմէթի խարիճինտէ հիչ պիր շէյ եօգ տուր, օ՛, ճիհանկիրլէրէ վէ գահրիմանլարա, Ա.քիլլէսլէրէ, Սամփսոնլարա, Փոմփէօսլարա, Զէզարլարա վէ Թիմուրլանլարա զալէպէ չալմբշ, Սէմանըն ուլուհիյէթիյլէ միւթէքէպպիր Կրոնոսու, Բալլասը, Պրոմէթէյի վէ ժիւբիթէրի, տէրեանըն սահիպի մութլագը օլան Պոսիդոնու, Բալէմոնու վէ Քարիբդիսի, հաթթա, ճէհէննէմին Ալլահը Բլութոնու զիյրի տէսթինէ կէչիրմիշ տիր, պու հաքիմին թախթընտան ալի պիր թախթ, գուվվէթինէ ֆայիդ պիր գուվվէթ վէ գըլբճընտան քէսքին պիր գըլբճ թասավվուր օլունամազ։

Զէման պիր սէտա տբր քի անըն վէրտիյի ահէնկին խայալը պիլէ նի՛չէ գուվվէթլէրին խարիճինտէ տիր, ճիհանըն պիւթիւն թարիխինտէ էօյլէ պիր մուզիգա իշիտիլմէմիշ վէ իշիտիլմէյէճէք տիր։ Ա՛ման, պու սէտա արգամըզտա գալան զէման Օգիանոսունուն թէլաթիւմիւ տիւր, վէ պու ահէնկի թէշքիլ էտէն մուզիգանըն փէրտէլէրի պիհիսապ տբր։ Պիւլպիւլ՝ հէլավէթլի սէտասիյլէ, Մոցարդ՝ ճիկէրսուզ մուզիգասբ իլէ, մատմազէլ Օ. Պէրնար՝ հայրէթ էֆզա թէրէննիւմաթը յլա վէ ճէհէննէմգա.

փուսունուն քէօփէյինի մէֆթուն դըլան Օրֆէոս պիլէ տիլքիւշա նաղմէսիյլէ պու սէտանըն աղամէթ վէ ուլվիյէթինէ բաղիպ օլամաղլար։

Խըլգէթի պէշէրտէն պէրու սէֆալէթ ու թէատտիյաթա գարշը, ղաար վէ մէզալիմէ գարշը զուաֆա վէ ֆուգարա տիհանլարընտան սուտուր էտէն ա՛հ ու էնինլէր, Բրէնսլէր գօնաղընտան վէ Փատիշահլար սարայընտան աքս էտէն մահզուզիյէթ ալամէթլէրի, ճակըրնաթըն ղաղապընը թէսքին իչիւն էտիլէն ֆէրեատլար, վէ Եհովանըն իսմինի թէմճիտ իչիւն օգունան իլահիլէր, մուհարէպէ արսլարընըն թօփ վէ թիւֆէնկ կիւրիւլթիւլէրի վէ թէատտիյաթ տէվրի խրիսթիյանլարընըն մաղարալարտան փիսիլտէտիյի տուալարըն եանգօսու, մին ղէյրի հագգիտամ օլունան հէզարան պի կիւնահլարըն ա՛ման ֆէրեատլար, վէ մուհարէպէ մէյտանընտա կէօզիւ աթէշ քէսիլմիշ ինսան ճանվէրլէրինին միւթէհէյեիպ նիտալէրի, Հերովդէսին քէստիրտիյի մասումլար իչիւն վալիտէլէրին էթտիյի ֆիղանլէր վէ սէմթ իւր բասէ վասըլ օլան պիր ճէլալըն թէմաշէսի իչիւն նուսրէթ մէյտանընտա տէնիզ տալղասը կիպի թէլաթիւմ էյլէյէն իզտիհամին «Եա՛շասըն Զէզար, Եաշա՛սըն Զէզար» ալգըշլարը, իշթէ պու սէտանըն ահէնկինի պիր ինթիղամ վէ իհթիշամ իլէ թէշքիլ էտիյօրլար։

(Պագիսի սօնրա)

يحيى جزى اصلة مصبقة
مسال